

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНО – ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Сучасне українське суспільство переживає складні трансформаційні процеси, зумовлені соціально-економічними викликами, війною, глобалізацією та зміною ціннісних орієнтацій молодого покоління. В умовах цих викликів зростає значення волонтерського руху як однієї з найефективніших форм громадянської активності та соціального служіння. Волонтерська діяльність стає важливим чинником формування соціальної зрілості, відповідальності, гуманізму та патріотизму молоді.

Волонтерство, як соціально-педагогічне явище, має не лише практичну, але й виховну спрямованість. Воно сприяє розвитку емпатії, навичок комунікації, колективної взаємодії, формуванню моральних цінностей та громадянської позиції. Особливої актуальності волонтерський рух набув у період російсько-української війни, коли молодь масово долучається до допомоги військовим, внутрішньо переміщеним особам, дітям, людям похилого віку, медичним працівникам.

З педагогічного погляду, волонтерська діяльність є потужним засобом соціалізації особистості, який поєднує навчання, виховання та практичну участь у суспільно значущих справах. Саме соціальна педагогіка досліджує механізми залучення молоді до волонтерської діяльності, формування у неї мотивації до альтруїзму, співпереживання, громадянської активності. Волонтерський рух є важливою формою соціально-педагогічної активності молоді, яка поєднує практичну допомогу суспільству з процесом особистісного розвитку, формування громадянських цінностей і моральної зрілості. З огляду на це, дослідження феномену волонтерства доцільно здійснювати у трьох взаємопов'язаних аспектах - теоретико-методологічному, практико-педагогічному та виховно-ціннісному.

У теоретико-методологічному аспекті волонтерська діяльність розглядається як соціально-педагогічне явище, що сприяє соціалізації, розвитку моральних якостей і формуванню активної громадянської позиції. Волонтерство виступає засобом інтеграції особистості у суспільне життя, сприяє становленню відповідальності, ініціативності, альтруїзму. З методологічного погляду, це явище базується на теоріях соціального навчання, гуманістичної педагогіки, соціалізації та сервісного навчання (service-learning), яке поєднує теоретичне навчання з практичною діяльністю.

Практико-педагогічний аспект зосереджується на конкретних формах, методах і технологіях організації волонтерської роботи з молоддю. Важливо досліджувати, як саме педагоги, соціальні працівники та громадські організації можуть залучати молодь до соціально корисної діяльності. До ефективних форм належать створення шкільних і

студентських волонтерських центрів, реалізація проєктів сервісного навчання, проведення благодійних акцій, екоініціатив, інформаційних кампаній, а також розвиток онлайн-волонтерства. Наприклад, у закладах освіти дедалі частіше впроваджуються навчальні програми, які поєднують волонтерські практики з освітнім процесом, коли студенти реалізують соціальні проєкти, ведуть рефлексивні щоденники, аналізують власний досвід допомоги іншим. Такі ініціативи сприяють розвитку комунікативних і організаторських навичок, формують уміння працювати в команді, розвивають лідерські якості. Педагогічна ефективність волонтерської діяльності підсилюється за умови цілеспрямованого супроводу, наставництва, рефлексії та оцінювання результатів.

Виховно-ціннісний аспект підкреслює значення волонтерства як засобу формування у молоді гуманістичних і морально-етичних цінностей. Через участь у волонтерських ініціативах молодь вчиться співпереживанню, толерантності, відповідальності, патріотизму, розвиває готовність діяти заради спільного блага.

Волонтерська діяльність допомагає усвідомити власну соціальну роль, відчутти себе частиною суспільства, зміцнити громадянську ідентичність. Особливої ваги це набуває в умовах війни, коли волонтери беруть участь у підтримці військових, внутрішньо переміщених осіб, дітей, літніх людей і медичних працівників. У процесі такої діяльності формується не лише суспільна свідомість, а й психологічна стійкість, життєвий сенс, віра у власні сили. Водночас важливо враховувати ризики волонтерської діяльності – емоційне вигорання, перевантаження, формальність участі. Завдання соціального педагога полягає у створенні безпечного виховного простору, де волонтерська робота стає не лише корисною справою, а й глибоким засобом самовиховання.

Отже, волонтерський рух є невід’ємною складовою сучасного соціально-педагогічного простору, який забезпечує гармонійний розвиток молоді, сприяє її соціальній адаптації, реалізації потенціалу та формуванню активної життєвої позиції. Розвиток і підтримка волонтерства має стати пріоритетом державної та освітньої політики, адже саме через такі форми діяльності виховується покоління, здатне до свідомої участі у відновленні та розбудові демократичної України.

Список використаних джерел:

- 1.Бойко, Л. (2025) Волонтерський рух як соціальна ініціатива в умовах глобальних викликів. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, № 1.
- 2.Голубенко, Т. (2018) Волонтерство як інструмент соціального виховання студентської молоді в умовах вищого навчального закладу. *Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка*, Вип. 24.
- 3.Гуцуляк, Л. (2023) Соціалізація студентської молоді у процесі волонтерської діяльності: теоретичний аспект. *Humanitas*, Т. 6, № 1.
- 4.Моторна, М. (2023) Волонтерство як складова підготовки майбутнього соціального працівника (соціально-культурна робота). *Соціальна робота та соціальна освіта*, № 1(10).

5. Полівко, Л., Щоголь, Д. (2023) Мотивація залучення студентської молоді України до волонтерської діяльності». *Вісник: соціальна робота*, № 9 (1). с. 28–33.

Назар Мироненко,
здобувач другого рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,
Хмельницький національний університет

Науковий керівник: **Наталія Синюк,**
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки,
Хмельницький національний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Сучасна система освіти України орієнтується на принцип гуманізації та інклюзії, що передбачає забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх психофізичних особливостей. Зростання кількості дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у школах зумовлює необхідність удосконалення теоретичних і практичних засад соціально-педагогічної діяльності для забезпечення права кожної дитини на якісну освіту. Створення сприятливого освітнього середовища в закладах середньої освіти передбачає не лише корекційно-педагогічну підтримку, але й соціально-педагогічний супровід, який спрямований на адаптацію, інтеграцію й активну участь дітей з ООП у житті школи та суспільства. З огляду на це, важливим є теоретичне узагальнення підходів до соціально-педагогічної роботи з цією категорією дітей, а також уточнення ролей ключових фахівців, зокрема асистента вчителя й соціального педагога. Метою тез є окреслення теоретичних та практичних засад соціально-педагогічної роботи з дітьми з ООП у закладі середньої освіти та з'ясування ролі й завдань асистента вчителя і соціального педагога в процесі такої роботи.

Соціально-педагогічна робота – це система цілеспрямованих дій, спрямованих на створення умов для гармонійного розвитку особистості, її соціальної адаптації, самореалізації та інтеграції у суспільство. У контексті роботи з дітьми з ООП цей процес охоплює не лише допомогу у подоланні труднощів навчання, але й психологічну підтримку, розвиток комунікативних навичок та формування позитивного соціального досвіду. Діти з особливими освітніми потребами – це категорія, яка включає тих учнів, хто через психофізичні, когнітивні, соціальні чи поведінкові особливості потребує коригувальних, адаптаційних або додаткових освітніх, соціально-педагогічних умов для здобуття освіти. Діти з ООП потребують додаткової підтримки у навчанні. Згідно з концепцією інклюзивної освіти, така підтримка має бути не епізодичною, а системною, адаптованою до індивідуальних можливостей дитини [3].